

Czynniki wpływające na wybór specjalizacji z psychiatrii wśród studentów uczelni medycznych – przegląd literatury

Factors influencing the choice of specialization in psychiatry among students of medical universities – a review

Arkadiusz Wilczek¹ , Anna Rogalska²

¹Studenckie Koło Naukowe przy Zakładzie Ekonomiki i Zarządzania w Ochronie Zdrowia, Wydział Zdrowia Publicznego w Bytomiu, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach / Student Research Group, Department of Health Economics and Health Management, Faculty of Public Health in Bytom, Medical University of Silesia, Katowice, Poland

²Zakład Ekonomiki i Zarządzania w Ochronie Zdrowia, Wydział Zdrowia Publicznego w Bytomiu, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach / Department of Health Economics and Health Management, Faculty of Public Health in Bytom, Medical University of Silesia, Katowice, Poland

STRESZCZENIE

WSTĘP: Rosnąca liczba osób zmagających się z zaburzeniami psychicznymi negatywnie wpływa na niestabilną sytuację kadrową wśród lekarzy psychiatrów zarówno w Polsce, jak i na świecie. Celem pracy było określenie i zgrupowanie czynników wpływających na wybór specjalizacji z psychiatrii przez studentów medycyny na świecie.

METODY: Przeszukano zasoby pięciu internetowych baz danych i serwisów (PubMed, Base, Embase, Google Scholar, ResearchGate) z okresu 2014–2022, wykorzystując następujące słowa kluczowe w języku angielskim: „psychiatry”, „career choice”, „medical student” oraz „attitude to psychiatry”.

WYNIKI: Do ostatecznej analizy zakwalifikowano 21 publikacji. Większość z nich (n = 16) stanowiła opis wyników badań wykorzystujących autorskie ankiety i narzędzia walidowane. Wyodrębniono cztery kategorie czynników: osobowościowe i społeczne, związane z psychiatrią na studiach, wynikające z charakteru specjalizacji oraz wynikające z pracy z pacjentami leczonymi psychiatrycznie. Czynniki pozytywnie wpływające na wybór specjalizacji to uczestnictwo w zajęciach dodatkowych z psychiatrii oraz obecność osoby z zaburzeniami psychicznymi w otoczeniu studenta. Czynniki negatywne to stygmatyzacja zaburzeń psychicznych w społeczeństwie i towarzyszący temu negatywny wizerunek specjalizacji.

WNIOSKI: Analizując artykuły naukowe w internetowych bazach danych i serwisach, zaobserwowano brak w Polsce badań w tym obszarze. Powinno to skłonić do dalszych analiz i próby podjęcia takich badań w kraju. Umożliwiłoby to poprawę wizerunku specjalizacji, wzrost zainteresowania psychiatrią wśród studentów, a także pełne wykorzystanie miejsc specjalizacyjnych.

SŁOWA KLUCZOWE

psychiatria, student medycyny, wybór kariery, stosunek do psychiatrii, stygmatyzacja

Received: 17.06.2022

Revised: 26.12.2022

Accepted: 05.01.2023

Published online: 12.07.2023

Adres do korespondencji: dr n. med. Anna Rogalska, Zakład Ekonomiki i Zarządzania w Ochronie Zdrowia, Wydział Zdrowia Publicznego w Bytomiu, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, ul. Piekarska 18, 41-902 Bytom, tel. +48 32 397 65 37, e-mail: arogalska@sum.edu.pl

Artykuł opublikowany w modelu Open Access i udostępniony na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0), określającej zasady jego wykorzystania. Dozwolone jest kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie i przedstawianie utworu w dowolnym celu, także komercyjnym, pod warunkiem oznaczenia autorstwa i wykonanych modyfikacji utworu, jeśli takie zostały wykonane, a przetwarzając lub tworząc na podstawie utworu, należy udostępniać swoje dzieło na tej samej licencji co oryginał. Pełny tekst licencji dostępny na stronie <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.pl>.

ABSTRACT

INTRODUCTION: The growing number of people struggling with mental disorders has a negative impact on the unstable staffing situation among psychiatrists both in Poland and in the world. The aim of the study was to identify and group the factors influencing the choice of specialization in psychiatry by students of medical faculties around the world.

METHODS: The resources of five internet databases and search engines (PubMed, Base, Embase, Google Scholar, and ResearchGate) from the period 2014–2022 were searched using the following keywords in English: “psychiatry”, “career choice”, “medical student”, and “attitude to psychiatry”.

RESULTS: 21 publications were qualified for the final analysis. Among the selected articles, the majority ($n = 16$) were descriptions of research results using original questionnaires and validated tools. Four categories of factors were distinguished: personality and social factors, related to psychiatry at university, resulting from the nature of the specialization, and resulting from work with psychiatrically treated patients. The factors positively influencing the choice are participation in additional classes in psychiatry and the presence of a mentally ill person in the student’s environment. The negative factors include the stigmatization of mental illnesses in society and the accompanying negative image of the specialization.

CONCLUSIONS: When analyzing the articles in the internet databases and search engines, a lack of research in this area was observed in Poland. This should prompt further analyses and attempts to undertake them in terms of the country. This will enable improvement of the image of the specialization and an increase in interest in psychiatry among students, as well as the full use of places in the specialization.

KEY WORDS

psychiatry, medical student, career choice, attitude to psychiatry, stigmatization

WSTĘP

Występowanie zaburzeń psychicznych było identyfikowane i dokumentowane już od czasów starożytnych, a pierwsze szpitale psychiatryczne powstały w VIII w. Jednak dopiero na przełomie XVIII i XIX w. opieka nad chorymi psychicznie została zrewolucjonizowana poprzez propagowanie humanitarnego podejścia w tym zakresie [1]. Termin *psychiatria* został wprowadzony do słownika naukowego w 1808 r. przez J. Ch. Reila i oznacza dział medycyny zajmujący się przyczynami, profilaktyką, diagnostyką oraz leczeniem zaburzeń psychicznych i behawioralnych [2,3]. Psychiatria nie sprowadza się do leczenia pojedynczego organu ani do jednej techniki terapeutycznej [4,5]. Dla wielu studentów medycyny specjalizacja ta nie jest też popularną drogą kariery, co ma negatywny wpływ na liczbę psychiatrów na rynku pracy [6]. Biorąc pod uwagę niedobór specjalistów, większość opieki psychiatrycznej na całym świecie świadczona jest przez lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej [7].

Zdrowie psychiczne odgrywa ważną rolę w osiągnięciu globalnych celów rozwojowych, ponieważ jest to stan dobrego samopoczucia, w którym jednostka może realizować role społeczne, rozwijać swój własny potencjał, produktywnie pracować, a także radzić sobie z codziennymi sytuacjami stresowymi [8]. Osoby

z ciężkimi zaburzeniami psychicznymi umierają przedwcześnie – z powodu chorób, którym można zapobiec [9]. Zaburzenia psychiczne dotyczą niemałą część społeczeństwa; w 2019 r. jedna na 8 osób (970 mln) na całym świecie żyła z zaburzeniami psychicznymi [10,11]. Rodzaje i nasilenie problemów ze zdrowiem psychicznym mogą być odmienne u osób z różnymi schorzeniami i rolami społecznymi [12,13]. Szacuje się, że obciążenie zaburzeniami psychicznymi odpowiada za 32,4% lat przeżytych z niepełnosprawnością (*years lived with disability* – YLD) i 13% lat życia skorygowanych niepełnosprawnością (*disability-adjusted life year* – DALY) [14].

Wiele schorzeń psychicznych można skutecznie leczyć stosunkowo niskim kosztem, jednak ze względu na znaczną przepaść między osobami wymagającymi opieki a osobami mającymi do niej dostęp jest to utrudnione. Skuteczny zasięg leczenia pozostaje niezwykle niski [9]. Usługi w zakresie zdrowia psychicznego są niedofinansowane w porównaniu ze świadczeniami w zakresie zdrowia fizycznego [15]. Ponadto nabór na specjalizację z psychiatrii jest niewystarczający do zaspokojenia przewidywanych potrzeb w zakresie zdrowia psychicznego na całym świecie [16]. W 2018 r. liczba psychiatrów w Unii Europejskiej wynosiła ponad 80 tys. Jednak liczba pracujących psychiatrów na świecie na 100 tys. mieszkańców jest dość zróżnicowana – od 52 w Szwajcarii, 27 w Niemczech, 25 w Gre-

cji, po 10 w Bułgarii, 9 w Polsce i 5 w Turcji [17,18]. Liczba międzynarodowych absolwentów medycyny, którzy zamierzają wybrać psychiatrię jako specjalizację, spadła z około 10% w okresie po II wojnie światowej do zaledwie 3–5% w 2002 r. [19,20,21].

Wybór specjalizacji jest wyzwaniem, przed jakim stoją wszyscy studenci medycyny, a determinowany jest przez złożony zestaw czynników. Psychiatria wciąż nie jest popularna wśród studentów, m.in. ze względu na stygmatyzację zaburzeń psychicznych, co z kolei zniechęca studentów do podjęcia decyzji o karierze w psychiatrii [6,22]. Aby zwiększyć rekrutację, konieczne jest zidentyfikowanie „czynników przyciągających”, które mogą zostać wykorzystane do zachęcenia studentów do wyboru tej specjalizacji [23].

W celu określenia czynników motywujących i zniechęcających do wyboru psychiatrii jako specjalizacji dokonano przeglądu literatury.

METODY

W okresie 1–31.03.2022 r. przeszukano zasoby pięciu internetowych baz danych i serwisów, tj. PubMed, Base, Embase, Google Scholar i ResearchGate, wykorzystując następujące słowa kluczowe w języku angielskim: „psychiatry”, „career choice”, „medical student” oraz „attitude to psychiatry”. Publikacje obejmowały lata 2014–2022. Kryteriami wykluczenia były: (1) brak dostępu do pełnotekstowej publikacji, (2) język inny

niż angielski lub polski, (3) brak bezpośredniego związku z założeniami przeglądu.

WYNIKI

Wyszukiwanie pozwoliło zidentyfikować 164 rekordy, następnie usunięto duplikaty oraz te artykuły, które nie spełniały kryteriów włączenia. Do ostatecznej analizy zakwalifikowano 21 publikacji naukowych.

Jedną z klasyfikacji czynników, które wpływają na wybór psychiatrii jako specjalizacji, jest podział na dwie grupy: czynniki niezwiązane z procesem kształcenia oraz czynniki związane z procesem kształcenia. Do pierwszej grupy należą: płeć, pochodzenie etniczne oraz osobiste lub rodzinne doświadczenia związane z zaburzeniami psychicznymi, natomiast do drugiej zalicza się: metody nauczania, kontakt z osobami z zaburzeniami psychicznymi w praktyce klinicznej oraz doświadczenia badawcze w psychiatrii i uniwersyteckich klubach psychiatrycznych [16,24,25].

Badania wykazały, że 4–7% (min-max) studentów poważnie myśli o karierze w psychiatrii.

Zestawienie czynników zidentyfikowanych na podstawie przeglądu literatury jako motywujące i zniechęcające do wyboru tej specjalizacji przedstawiono w tabeli I. Jednak nie wszystkie czynniki można jednoznacznie zaklasyfikować do danej grupy, ponieważ dla jednej osoby mogą być zniechęcające, dla innej wręcz odwrotnie, czego przykładem jest kontakt z osobą zmagającą się z zaburzeniami psychicznymi.

Tabela I. Zestawienie wybranych badań dotyczących czynników motywujących i zniechęcających do wyboru psychiatrii jako specjalizacji

Tabela I. Summary of selected research in field of factors motivating students to choose and discouraging students from choosing psychiatry as their specialization

Autor, rok [poz. piśm.]	Grupa badawcza	Rodzaj badania	Czynniki motywujące do wyboru specjalizacji	Czynniki zniechęcające do wyboru specjalizacji
1	2	3	4	5
Farooq i wsp. 2014 [16]	2198 studentów z 46 uczelni medycznych w 20 krajach	badanie przekrojowe	obecność zaburzeń psychicznych w najbliższym otoczeniu dodatkowe zajęcia z dziedziny psychiatrii (koła naukowe, kluby psychiatrii) płeć (więcej kobiet niż mężczyzn wybiera psychiatrię) cechy charakteru: wyższe wyniki neurotyczności i otwartości wśród osób wybierających psychiatrię	stygmatyzacja zaburzeń psychicznych przez społeczeństwo powierzona odpowiedzialność w wyniku pracy z pacjentem psychiatrycznym
Lyons i Janca 2015 [6]	151 studentów medycyny IV roku MBBS na University of Western Australia	2 kwestionariusze: a) Balon Attitudes Towards Psychiatry b) Mental Illness Clinicians Attitudes (MICA)	wpływ rodziców na wybór specjalizacji	stygmatyzacja zaburzeń psychicznych przez społeczeństwo warunki finansowe odmienne w porównaniu z innymi specjalizacjami niski prestiż specjalizacji wśród innych dyscyplin medycznych negatywny charakter pracy z pacjentem psychiatrycznym

1	2	3	4	5
Choudry i Farooq 2017 [26]	27 artykułów (Wielka Brytania)	przegląd literatury	obecność zaburzeń psychicznych u osób w najbliższym otoczeniu dodatkowe zajęcia z dziedziny psychiatrii (koła naukowe, kluby psychiatrii)	stygmatyzacja psychiatrii opinia o mniej naukowym charakterze specjalizacji negatywny wizerunek specjalizacji, stres związany z pracą negatywny charakter pracy z pacjentem psychiatrycznym – biurokracja
Seow i wsp. 2018 [25]	502 studentów z 2 publicznych uczelni medycznych w Singapurze	przekrojowe badanie online	neurotyczne czynniki osobowościowe dodatkowe zajęcia z dziedziny psychiatrii (koła naukowe, kluby psychiatrii)	stygmatyzacja chorób psychicznych przez społeczeństwo
AlOsaimi i wsp. 2019 [22]	81 studentów ostatniego roku medycyny z Arabii Saudyjskiej	badanie ankietowe	obecność chorób psychicznych u osób w najbliższym otoczeniu	
Agyapong i wsp. 2020 [27]	20 studentów z 4 publicznych uczelni medycznych w Ghanie	przekrojowe badanie jakościowe z danymi zebranymi podczas dyskusji w grupach fokusowych		stygmatyzacja zaburzeń psychicznych przez społeczeństwo długi czas i niepewne rokowania procesu (wy)leczenia problemy z infrastrukturą i finansowaniem
Kochański i Cechnicki 2018 [5]	lekarze ze specjalizacją w dziedzinie psychiatrii	sondaż diagnostyczny w formie kwestionariusza		stygmatyzacja zaburzeń psychicznych przez społeczeństwo negatywny wizerunek specjalizacji negatywny charakter pracy z pacjentem psychiatrycznym
Baminiwatta i wsp. 2020 [28]	727 studentów ostatniego roku z 9 uczelni medycznych na Sri Lance	przekrojowe badanie opisowe	dłuższy kontakt z psychiatrią wiązał się z większą chęcią zostania psychiatrą w przyszłości postawy wobec psychiatrii były bardziej pozytywne wśród osób, które miały bliską osobę z zaburzeniami psychicznymi pleć żeńska, obecność bliskiej osoby z zaburzeniami psychicznymi i dłuższy czas na szkolenie kliniczne z psychiatrii wydają się związane z pozytywnym nastawieniem do tej dyscypliny	
Awais i wsp. 2019 [29]	381 studentów wszystkich lat z Rawalpindi Medical University (Pakistan)	badanie przekrojowe	potrzeba pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi potrzeba większej liczby psychiatrów w Pakistanie zainteresowanie psychiatrią	psychiatria nie pasuje do mojego temperamentu psychiatria może negatywnie wpłynąć na moje zdrowie psychiczne psychiatria nie jest wystarczająco kliniczną dyscypliną
Samari i wsp. 2019 [30]	502 studentów medycyny i 500 studentów pielęgniarstwa z uczelni medycznych w Singapurze	badanie przekrojowe Attitudes towards Psychiatry (ATP-18) scale	kobiety miały bardziej przychylny stosunek do psychiatrii w porównaniu z mężczyznami	postawy negatywne: pacjenci psychiatryczni stawiają swoim lekarzom bardziej emocjonalne wymagania niż pozostali pacjenci; przekonanie, że psychiatrzy to często lekarze, którym się nie powiodło
Agyapong i wsp. 2020 [31]	545 studentów V i VI roku z 4 publicznych uczelni medycznych w Ghanie	przekrojowe badanie z kwestionariuszem	pozytywne doświadczenia z praktyki mogą być jedną z ważniejszych przyczyn zwiększonego zainteresowania psychiatrią	
Kerebih i wsp. 2019 [32]	165 studentów IV roku z Jimma University (Etiopia)	przekrojowe badanie z kwestionariuszem	rodzina historia zaburzeń psychicznych, pozytywne nastawienie do psychiatrii sposób nauczania psychiatrii, satysfakcja z praktycznej i teoretycznej edukacji psychiatrycznej bezpośrednie zaangażowanie w psychiatryczną opiekę nad pacjentem	negatywna presja ze strony rodziny negatywne postawy rówieśników

1	2	3	4	5
Jain i wsp. 2014 [33]	250 studentów prywatnej uczelni medycznej w Mangalore (Indie)	przekrojowe badanie z kwestionariuszem		kontakt z osobą z zaburzeniami psychicznymi miał statystycznie istotny związek z psychiatrią jako wyborem kariery kontakt z pacjentem w praktyce klinicznej zwiększa chęć do rozważenia psychiatrii jako opcji kariery
Borg i wsp. 2020 [34]	396 studentów Uniwersytetu Maltańskiego	Attitudes Toward Psychiatry-30 Scale (ATP 30) oraz Mental Illness: Clinicians' Attitudes Scale (Medical Student Version) (MICA-2)	mężczyźni mieli bardziej pozytywne nastawienie do psychiatrii jako wyboru kariery	studenci, którzy twierdzili, że w jakimś okresie swojego życia cierpieli na zaburzenie psychiczne, mieli bardziej negatywny stosunek do psychiatrii jako zawodu doświadczenie w pracy lub wolontariacie z pacjentami psychiatrycznymi wiązało się z bardziej negatywnymi opiniami na temat skuteczności psychiatrii
Velikić 2021 [35]	42 artykuły	przegląd literatury międzynarodowej	staż psychiatryczny ma korzystny wpływ na ogólny stosunek studentów do psychiatrii	psychiatria uważana za zbyt wymagającą emocjonalnie wśród studentów medycyny panuje bardzo negatywna opinia na temat psychiatrii jako wyboru kariery
Hankir i wsp. 2019 [36]	123 uczestników projektu dla studentów uczelni medycznych (Wielka Brytania)	jednoramienne badanie porównawcze		szkolenia z udziałem ekspertów z osobistymi i zawodowymi doświadczeniami zaburzeń psychicznych (EPPE) mogą wpłynąć na większe zainteresowanie psychiatrią i zwiększenie częstości wyboru tej specjalizacji
Li i wsp. 2022 [37]	369 studentów kierunków psychiatrycznych z Chongqing Medical University (Chiny)	przekrojowe badanie z kwestionariuszem oraz Attitudes Toward Psychiatry-30 items (ATP-30) scales		przychylnie postawy wobec psychiatrii zgłaszało więcej kobiet niż mężczyzn kontakt z pacjentami z zaburzeniami psychicznymi
Janouskova i wsp. 2021 [38]	495 studentów z 3 uczelni medycznych w Republice Czeskiej i w Słowacji	badanie przekrojowe		bardziej pozytywne postawy i mniejszy dystans społeczny wobec osób z zaburzeniami psychicznymi wiąże się z wyższym poziomem znajomości tego problemu i rozważeniem specjalizacji z psychiatrii większa liczba zajęć fakultatywnych na temat zdrowia psychicznego jest predyktorem wyboru psychiatrii
Bankowska Motlova i wsp. 2020 [39]	2418 studentów medycyny z 8 uczelni medycznych w Republice Czeskiej	Attitudes to Psychiatry Scale (APS), Czech version	należałoby wprowadzić jakościowe zmiany w programie nauczania, a także edukację w zakresie komunikacji w latach przedklinicznych, aby pomóc studentom w budowaniu ich umiejętności komunikacyjnych oraz radzeniu sobie z reakcjami emocjonalnymi w celu zwiększenia pewności siebie w komunikowaniu się z osobami chorymi psychicznie i ich leczeniu pozytywny wizerunek psychiatrii	nie wykazano statystycznie istotnych różnic między uczelniami medycznymi w wyborze specjalizacji
Karukivi 2021 [40]	51 uczestników, w tym studenci medycyny i absolwenci – uczestnicy szkoły letniej z psychiatrii w Satakunta Hospital District (SHD; Finlandia)	4-letnie badanie kontrolne	programy łączące pracę kliniczną, tutoring i nauczanie wieloaspektowe mają większy wpływ na wybór psychiatrii przez studentów niż programy oparte tylko na wiedzy	ogólna wiedza psychiatryczna nie była istotnym predyktorem wyboru kariery w psychiatrii

1	2	3	4	5
Zhang i wsp. 2021 [41]	4610 studentów psychiatrii oraz 3857 medycyny klinicznej z 26 uczelni medycznych w Chinach	badanie przekrojowe	osobiste zainteresowania sugestie członków rodziny doświadczenie problemów psychicznych chęć pomocy sobie lub innym potrzebują- cym, lub bycie świadkiem funkcjonowania osób z problemami psychicznymi niższe wyniki uniemożliwiające wybór innej specjalizacji	

poz. piśm. – pozycja piśmiennictwa

DYSKUSJA

Analizując wyselekcjonowane piśmiennictwo, mocno zauważalna jest ograniczona liczba przeglądów literatury na świecie, a także w Polsce, które przedstawiłyby zestawienie najważniejszych badań o różnym charakterze, wskazujących czynniki zarówno negatywnie, jak i pozytywnie wpływające na sytuację psychiatrii w skali świata.

Na wybór zawodu lekarza wpływa szereg motywów, dodatkowo zróżnicowanych w zależności od regionu geograficznego [22]. Jednymi z nich są chęć osiągnięcia statusu społecznego i prestiż zawodu lekarza [42]. Dlatego tak ważnym zadaniem staje się kształtowanie świadomości społeczeństwa na temat psychiatrii, by jej postrzeganie nie stanowiło przesłanki do rezygnacji z wyboru tej specjalizacji. Ponadto należy wspomnieć o cechach osobowości studentów medycyny, które mogą być czynnikiem determinującym wybór specjalizacji z psychiatrii. Potwierdzono to w badaniach naukowych, analizujących wpływ na prawdopodobieństwo wyboru psychiatrii takich cech jak: ekstrawersja, ugodowość, sumienność, neurotyzm i wyobraźnia. To właśnie uległość i neurotyczność, jak wykazali Seow i wsp. [25], okazały się istotnymi statystycznie czynnikami związanymi z wyborem psychiatrii jako kariery. Ponadto Farooq i wsp. [16] oraz Choudry i Farooq [26] podkreślają, że czynnikiem pozytywnie wpływającym na wybór tej specjalizacji są doświadczenia związane z występowaniem zaburzeń psychicznych w rodzinie. Jednak według badań przeprowadzonych wśród studentów medycyny w Arabii Saudyjskiej właśnie ten czynnik u 88,9% badanych negatywnie wpływał na wybór kariery w psychiatrii [22], co prawdopodobnie wynika z różnic kulturowo-społecznych. Podobnie mieszany wpływ czynnika na wybór konkretnej specjalizacji ma miejsce w przypadku posiadania rodziców także wykonujących zawód lekarza [42].

Drugą grupą czynników są te, które zniechęcają do podjęcia specjalizacji z psychiatrii. Podkreślaną w większości analizowanych badań i artykułów przyczyną rezygnacji z psychiatrii jako specjalizacji jest napiętnowanie i stygmatyzacja zaburzeń psychicznych przez społeczeństwo, co z kolei może wpływać na

kształtowanie się negatywnego wizerunku psychiatrii [16,22,26], a tym samym utrudniać studentom postrzeganie psychiatrii jako atrakcyjnego wyboru kariery [6], lub też jest powodem nacisku ze strony rodziny co do wyboru specjalizacji o innym charakterze [16].

Kolejnym demotywatorem w tym zakresie w ujęciu globalnym jest kulturowa stygmatyzacja osób z zaburzeniami psychicznymi. W badaniach przeprowadzonych w Ghanie przez Agyapong i wsp. [27] potwierdzono, że mity oraz piętno związane ze zdrowiem psychicznym, jak również negatywne postrzeganie psychiatrów należą do głównych barier utrudniających studentom medycyny wybór kariery w psychiatrii [27]. Kwestią ściśle powiązaną z wizerunkiem osoby z zaburzeniami psychicznymi jest fakt, że społeczeństwo za podstawową przyczynę choroby uważa problemy o charakterze duchowym, co jeszcze bardziej utrudnia proces leczenia takiego pacjenta [27].

Jak wykazano w badaniach przekrojowych oraz przeglądach literatury, elementy mogące wpłynąć na wybór specjalizacji z psychiatrii, tj. studenckie koła naukowe, uniwersyteckie kluby psychiatrii czy letnie szkoły psychiatrii, to dodatkowe moduły wspierające działania w zakresie psychiatrii [16,22,25]. Jak wspomniano, głównym czynnikiem zniechęcającym do wyboru tej specjalizacji jest napiętnowanie osób z zaburzeniami psychicznymi przez społeczeństwo, a w związku z tym również negatywny wizerunek specjalizacji w społeczeństwie, wśród studentów medycyny oraz w środowisku medycznym [5,6].

Specyfika zawodu psychiatry stanowi duże wyzwanie ze względu na stresory, które są unikalne dla tej specjalizacji. Przede wszystkim charakter pracy z pacjentami psychiatrycznymi może mieć wpływ na postawy studentów medycyny wobec specjalizacji z psychiatrii [6]. Jak wykazali Lyons i Janca [6] oraz Rössler [43], złe rokowania u pacjentów leczonych psychiatrycznie, szczególnie wymagające relacje z pacjentami czy praca powodująca niepokój i emocjonalnie wyczerpująca mogą wpływać na zły stan zdrowia lekarzy psychiatrów, a tym samym wpływać na jakość opieki zdrowotnej w ogóle.

Szereg złożonych warunków – nie tylko specyfika zawodu psychiatry, ale również wieloaspektowe czynniki motywujące i zniechęcające – ma wpływ na liczbę

pracujących psychiatrów. Zgodnie z raportem Głównego Urzędu Statystycznego liczba lekarzy ze specjalizacją z psychiatrii pracujących bezpośrednio z pacjentem wzrosła z 3348 w 2019 r. do 3515 w 2021 r., ale wciąż stanowiła 4% ogółu lekarzy specjalistów. W Polsce w 2022 r. psychiatria znalazła się na liście specjalizacji priorytetowych, czyli dziedzin medycyny uznawanych przez Ministerstwo Zdrowia za najbardziej deficytowe i wymagające uzupełnienia niedoborów kadrowych [44].

WNIOSKI

Zidentyfikowano następujące grupy czynników wpływających na decyzję o wyborze psychiatrii jako specjalizacji: 1) charakter pracy z pacjentami psychiatrycznymi, 2) oddziaływanie uczelni medycznej i ścieżki kształcenia, 3) czynniki wynikające z charakteru specjalizacji, 4) postrzeganie psychiatrii w rodzinie, wśród rówieśników oraz w społeczeństwie,

5) cechy osobowości, 6) doświadczenia własne lub członków rodziny z zaburzeniami psychicznymi. Niektóre z czynników mogą mieć mieszany wpływ (pozytywny lub negatywny) na podjęcie decyzji o wyborze specjalizacji w zależności od kraju, w którym przeprowadzono badania, co może świadczyć o różnicowaniu determinantów zależnie od uwarunkowań kulturowych. Ponadto, jak wykazano w literaturze, czynniki zniechęcające do wyboru psychiatrii są modyfikowalne. Działania takie jak zwiększanie możliwości dostępu do fakultatywnych kursów z zakresu psychiatrii, kształtowanie empatii w społeczeństwie czy szkolenia z udziałem eksperta z osobistym i zawodowym doświadczeniem zaburzeń psychicznych (Experts by Personal and Professional Experience – EPPE) mogłyby się przyczynić do zwiększenia częstości wyboru tej specjalizacji [36]. Ponadto do walki ze stygmatyzacją zaburzeń psychicznych można wykorzystać technologie cyfrowe, w tym filmy o charakterze edukacyjnym z udziałem osób, które wyzdrowiały [45].

Author's contribution

Manuscript preparation – A. Wilczek, A. Rogalska

Literature research – A. Wilczek

Final approval of the version to be published – A. Wilczek, A. Rogalska

PIŚMIENNICTWO

1. Nizamie S.H., Goyal N. History of psychiatry in India. *Indian J. Psychiatry* 2010; 52(Suppl 1): S7–S12, doi: 10.4103/0019-5545.69195.
2. Psychiatry (hasło). W: R. J. Campbell. *Psychiatric dictionary*. 6th ed. New York: Oxford University Press; 1989.
3. Trivedi J.K., Goel D. What psychiatry means to us. *Mens Sana Monogr.* 2006; 4(1): 166–183, doi: 10.4103/0973-1229.27613.
4. Kapusta A. Racjonalność szaleństwa: filozoficzne dyskusje wokół współczesnych koncepcji urojeń. W: Z. Drozdowicz, Z. Melosik, S. Sztajer [red.]. *O racjonalności w nauce i w życiu społecznym*. Wyd. Naukowe Wydziału Nauk Społecznych UAM. Poznań 2009, s. 55–69.
5. Kochański A., Cechnicki A. Opinions of Polish psychiatrists on psychiatry and their own professional role. *Adv. Psychiatry Neurol.* 2018; 27(1): 31–48, doi: 10.5114/ppn.2018.74325.
6. Lyons Z., Janca A. Impact of a psychiatry clerkship on stigma, attitudes towards psychiatry, and psychiatry as a career choice. *BMC Med. Educ.* 2015; 15: 34, doi: 10.1186/s12909-015-0307-4.
7. Huda A.S. The medical model and its application in mental health. *Int. Rev. Psychiatry* 2021; 33(5): 463–470, doi: 10.1080/09540261.2020.1845125.
8. Mental Health. World Health Organization [online] <https://www.who.int/news-room/facts-in-pictures/detail/mental-health> [dostęp: 05.05.2022].
9. Cuijpers P., Auerbach R.P., Benjet C., Bruffaerts R., Ebert D., Karyotaki E. i wsp. Introduction to the special issue: The WHO World Mental Health International College Student (WMH-ICS) initiative. *Int. J. Methods Psychiatr. Res.* 2019; 28(2): e1762, doi: 10.1002/mpr.1762.
10. Global Burden of Disease Study (GBD 2019). Cause of death or injury (table). Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME) / Global Health Data Exchange (GHDx), 2019 [online] <https://vizhub.healthdata.org/gbd-results/> [dostęp: 12.05.2022].
11. Kessler R.C., Gruber M., Hettema J.M., Hwang I., Sampson N., Yonkers K.A. Co-morbid major depression and generalized anxiety disorders in the National Comorbidity Survey follow-up. *Psychol. Med.* 2008; 38(3): 365–374, doi: 10.1017/S0033291707002012.
12. Tan B.Y.Q., Chew N.W.S., Lee G.K.H., Jing M., Goh Y., Yeo L.L.L. i wsp. Psychological impact of the COVID-19 pandemic on health care workers in Singapore. *Ann. Intern. Med.* 2020; 173(4): 317–320, doi: 10.7326/M20-1083.
13. Wu T., Jia X., Shi H., Niu J., Yin X., Xie J. i wsp. Prevalence of mental health problems during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *J. Affect. Disord.* 2021; 281: 91–98, doi: 10.1016/j.jad.2020.11.117.
14. Vigo D., Thornicroft G., Atun R. Estimating the true global burden of mental illness. *Lancet Psychiatry* 2016; 3(2): 171–178, doi: 10.1016/S2215-0366(15)00505-2.
15. Mitchell A., Hardy S., Shiers D. Parity of esteem: Addressing the inequalities between mental and physical healthcare. *BJPsych Advances* 2017; 23(3): 196–205, doi: 10.1192/apt.bp.114.014266.
16. Farooq K., Lydall G.J., Malik A., Ndetei D.M., ISOSCCIP Group; Bhugra D. Why medical students choose psychiatry – a 20 country cross-sectional survey. *BMC Med. Educ.* 2014; 14: 12, doi: 10.1186/1472-6920-14-12.
17. Mental health and related issues statistics. Eurostat [online] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Mental_health_and_related_issues_statistics [dostęp: 08.05.2022].
18. Number of psychiatrists: how do countries compare? Eurostat [online], 6 May 2020 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200506-1> [dostęp: 10.05.2022].
19. Malhi G.S., Parker G.B., Parker K., Carr V.J., Kirkby K.C., Yellowlees P. i wsp. Attitudes toward psychiatry among students entering medical school. *Acta Psychiatr. Scand.* 2003; 107(6): 424–429, doi: 10.1034/j.1600-0447.2003.00050.x.
20. Kuhnigk O., Strebel B., Schilauke J., Jueptner M. Attitudes of medical students towards psychiatry: effects of training, courses in psychiatry, psychiatric experience and gender. *Adv. Health Sci. Educ. Theory Pract.* 2007; 12(1): 87–101, doi: 10.1007/s10459-005-5045-7.
21. Tamaskar P., McGinnis R.A. Declining student interest in psychiatry. *JAMA* 2002; 287(14): 1859.

22. AlOsaimi F.M.S., AlShehri H.M., AlHasson W.I., Agha S., Omair A. Why psychiatry as a career: Effect of factors on medical students' motivation. *J. Family Med. Prim. Care* 2019; 8(2): 648–651, doi: 10.4103/jfmprc.jfmprc_399_18.
23. Denman M., Oyeboode F., Greening J. Reasons for choosing to specialise in psychiatry: differences between core psychiatry trainees and consultant psychiatrists. *BJPsych. Bull.* 2016; 40(1): 19–23, doi: 10.1192/pb.bp.114.048678.
24. Halder N., Hadjidemetriou C., Pearson R., Farooq K., Lydall G.J., Malik A. i wsp. Student career choice in psychiatry: findings from 18 UK medical schools. *Int. Rev. Psychiatry* 2013; 25(4): 438–444, doi: 10.3109/09540261.2013.824414.
25. Seow L.S.E., Chua B.Y., Mahendran R., Verma S., Ong H.L., Samari E. i wsp. Psychiatry as a career choice among medical students: a cross-sectional study examining school-related and non-school factors. *BMJ Open* 2018; 8(8): e022201, doi: 10.1136/bmjopen-2018-022201.
26. Choudry A., Farooq S. Systematic review into factors associated with the recruitment crisis in psychiatry in the UK: students', trainees' and consultants' views. *BJPsych. Bull.* 2017; 41(6): 345–352, doi: 10.1192/pb.bp.116.055269.
27. Agyapong V.I.O., Ritchie A., Doucet K., Agyapong-Opoku G., Shalaby R., Hrabok M. i wsp. Factors influencing medical students and psychiatry residents in Ghana to consider psychiatry as a career option – a qualitative study. *Glob. Ment. Health (Camb)*. 2020; 7: e31, doi: 10.1017/gmh.2020.24. eCollection 2020.
28. Baminiwatta A.K.A.B., Bandara W.A.V.S., Athurugiriya A.A.I.D., Yangdon T., Cader G.R., Bokalamulla L.A.B. i wsp. A nationwide survey of attitudes towards psychiatry among final-year medical students in Sri Lanka. *Asian J. Psychiatr.* 2020; 52: 102101, doi: 10.1016/j.ajp.2020.102101.
29. Awais A., Nadeem N., Kashif M., Younus A. Psychiatry as a career choice. *J. Rawalpindi Med. Coll.* 2019; 23(S-1): 28–33.
30. Samari E., Seow E., Chua B.Y., Ong H.L., Lau Y.W., Mahendran R. i wsp. Attitudes towards psychiatry amongst medical and nursing students in Singapore. *BMC Med. Educ.* 2019; 19(1): 91, doi: 10.1186/s12909-019-1518-x.
31. Agyapong V.I.O., Shalaby R., Agyapong-Opoku G., Osei A., Ulzen T. The impact of diaspora-based psychiatrists' participation in clinical teaching in a lower middle-income country on interest in psychiatry among medical students and the choice of psychiatry as a career. *Acad. Psychiatry* 2020; 44(6): 756–760, doi: 10.1007/s40596-020-01289-8.
32. Kerebih H., Salelew E., Hailesilassie H. Factors associated with medical students' choice of psychiatry as future specialty: a cross-sectional study. *Adv. Med. Educ. Pract.* 2019; 10: 751–758, doi: 10.2147/AMEP.S210286.
33. Jain A., Kotian M.S., Jain R., Joseph N. Psychiatry as a career choice: Perception of students at a private medical college in South India. *Arch. Med. Health Sci.* 2014; 2(2): 238–242, doi: 10.4103/2321-4848.144362.
34. Borg N., Testa L., Sammut F., Cassar D. Attitudes of medical students in Malta toward psychiatry and mental illness. *Acad. Psychiatry* 2020; 44(6): 709–713, doi: 10.1007/s40596-020-01304-y.
35. Velikić V. Attitudes towards psychiatry among medical students worldwide: A review. *Psychiatr. Danub.* 2021; 33(Suppl 10): 18–24.
36. Hankir A., Mahmood J., Houbby N., Ali S., Carrick F.R., Zaman R. Using Experts by Personal and Professional Experience (EPPE) to increase interest in Psychiatry as a Career at Sixth-Form Level. *Psychiatr. Danub.* 2019; 31(Suppl 3): 242–248.
37. Li X., Ai M., Chen X., Gan Y., He J., Tian Y. i wsp. Attitudes toward psychiatry among medical students with a psychiatric major at Chongqing medical university. *Front. Psychiatry* 2022; 13: 820060, doi: 10.3389/fpsy.2022.820060.
38. Janouskova M., Formanek T., Brazinova A., Milek P., Alexova A., Winkler P. i wsp. Attitudes towards people with mental illness and low interest in psychiatry among medical students in Central and Eastern Europe. *Psychiatr. Q.* 2021; 92(1): 407–418, doi: 10.1007/s11126-020-09817-3.
39. Bankovska Motlova L., Janouskova M., Formanek T., Goetz M., Holub D., Hubenak J. i wsp. Medical students' career choice and attitudes toward psychiatry: Case of the Czech Republic. *Acad. Psychiatry* 2020; 44(6): 751–755, doi: 10.1007/s40596-020-01311-z.
40. Karukivi M. Association of a two-month summer school with a residency in psychiatry – results from a four-year follow-up study. *Psychiatr. Fennica* 2021; 52: 50–59.
41. Zhang Y.J., Yuan K., Chang S.H., Yan W., Que J.Y., Deng J.H. i wsp. Career choice and influential factors among medical students majoring in psychiatry in China. *BMC Med. Educ.* 2021; 21(1): 183, doi: 10.1186/s12909-021-02622-x.
42. Pawełczyk A., Pawełczyk T., Bielecki J. Wpływ wybranych czynników na wybór wąskich specjalizacji medycznych przez studentów wydziałów lekarskich. *Pol. Merk. Lek.* 2007; 22(132): 575–579.
43. Rössler W. Stress, burnout, and job dissatisfaction in mental health workers. *Eur. Arch. Psychiatry Clin. Neurosci.* 2012; 262 Suppl 2: S65–69, doi: 10.1007/s00406-012-0353-4.
44. Oszacowanie zasobów kadry medycznej w oparciu o źródła administracyjne – lekarze i lekarze dentyści (wyniki eksperymentalnej pracy metodologicznej). Główny Urząd Statystyczny [online], 01.07.2022 <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/kapital-ludzki/oszacowanie-zasobow-kadry-medycznej-w-oparciu-o-zrodla-administracyjne-lekarze-i-lekarze-dentysci-wyniki-eksperymentalnej-pracy-metodologicznej,14,1.html> [dostęp: 10.05.2022].
45. Hankir A., Ghosh S., Ali S.M., Carrick F.R., Zaman R. Leveraging digital technology to challenge mental health stigma in West Bengal: A protocol. *Psychiatr. Danub.* 2019; 31(Suppl 3): 308–311.